

KULTUR OG IDEER

Tips oss kultur@vl.no

SENSURERT: Da komikerlegendene i Monty Python lot profeten Brian (Graham Chapman) korsfeste i filmen *The Life of Brian* fra 1979, ble det for sterk kost for mange norske troende. Filmen ble midlertidig stoppet. Foto: Filmweb

Finnes det humanisthumor?

NYTT PROSJEKT: En vits om en felthumanist, får pressesjefen i Human-Etisk Forbund til å humre. Nå skal det forskes på hvilken plass religion har i dagens humor.

PÅL BUSET
pal.buset@vl.no

Hvordan humor om religion kommer til uttrykk i offentligheten, er blant temaene forskere ved Institutt for kirke-, religions- og livssynsforskning (KIFO) skal ta for seg i et nytt forskningsprosjekt.

At religion har fått større plass i offentligheten de siste årene, viser seg også i humor, mener KIFO-forsker Pål Ketil Botvar.

– For 20 til 30 år siden var det ikke mye mediamoro som tok utgangspunkt i livssyn. Du hadde Rolv Wesenlunds ferie-biskop Fjertnes og en og annen KLM-sketsj, men det var vel stort sett det, sier Botvar.

Noen omstridte tegninger av en profet, er et eksempel på at forsøk på religiøst betinget humor har fått større plass i offentligheten. Et annet er faunaen av standupkomikere som har poppet opp de seinere år.

Når det gjelder humor og satire om oss selv, kan vi alle lære mye av jødene. For dem er selvironi et eget felt.

Jens Brun-Pedersen

– Vi har planer om å undersøke synet på religion og humor i et representativt utvalg av befolkningen. Men vi vil også intervju utøvere av denne formen for humor, da særlig standupkomikere og karikaturtegnere, forteller Botvar.

Intern humor. Et annet aspekt KIFO-forskerne vil undersøke, er bruken av humor i ulike trosretninger.

– Vi er nysgjerrige på hvordan humor brukes internt i ulike trossamfunn. Er det slik at for eksempel jødiske, muslimske eller frikirkelige miljøer har sin egen interne humor? spør Botvar.

Forskeren tror det har blitt større takhøyde for humor i blant annet bedehusmiljøer. Holdningen til ekstern vitsing, skal også under lupen.

– Graden av hårsårhet er også interessant. Er det større aksept for å vitse med religion enn før? Kan humor om religiøse minoriteter virke positivt på integrering?

Treige ateister. Botvar har en annen tese som er klar for empirisk utprøving: Det finnes få gode humanetikervitser, og ateister har treig religionshumor.

– Jeg synes vi ler mye og ofte. Det utløses av situasjoner, og av det vi observerer eller leser. Humor er ofte noe som oppstår spontant, sier Jens Brun-Pedersen, pressesjef i Human-Etisk Forbund.

Om det finnes en særegen humanetisk humor, er han usikker på. Brun-Pedersen tror humor oppstår ganske uavhengig av tro.

– Men at latter i møte med livssyn er viktig, er det ingen tvil om. Alle som mener å sitte på ubestridelige sannheter må møtes med humor, men selvfølgelig også sakelig kritikk.

Brun-Pedersen mener humor er et viktig våpen mot dømmende og pompøse representanter for trosretninger. Også i møte med uforsonlige retninger som IS, er humor et nødvendig virkemiddel.

– Når man ser hvor på blodig

alvorlig religion kan tas, må den spøkes med. IS må både ironiseres over og lages latter av, sier Brun-Pedersen.

Humanetikerhumor. Brun-Pedersen tror det ligger noe i Botvars betraktning om at det har blitt aksept for mer humor blant kristne.

– En film som *Life of Brian* ville aldri blitt sensurert i dag, slik som i 1980. Når det gjelder humor og satire om oss selv, kan vi alle lære mye av jødene. For dem er selvironi et eget felt.

Etter å ha snakket seg varm, kommer pressesjefen på et eksempel på humanetikerhumor.

– Jeg gjentvitrete nylig en vits om en felthumanist, sier Brun-Jensen og ruller seg gjennom sin rikholdige tvitrestrom. Han stopper ved 12. januar og resiterer et lite prosadikt:

– Soldater på øvelse ser stjerne-himmel / Soldat: Vanskelig å beskrive dette med ord / Felthumanist: Nei, det er bare delvis ionisert gass.